

Διαδίκτυο με φίλτρο ή χωρίς;

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Μεγάλη συζήτηση έχει ανοίξει διεθνώς σε ό,τι αφορά την προστασία των ανήλικων χρηστών από ακατάλληλα και επικίνδυνα ψηφιακά περιεχόμενα.

Η πρόσφατη εφαρμογή στη Μεγάλη Βρετανία των λεγόμενων «πορνο-φίλτρων», για την προστασία των ανήλικων χρηστών από ακατάλληλα και επικίνδυνα ψηφιακά περιεχόμενα, αναζωπύρωσε εκεί και αλλού τη συζήτηση σχετικά με την ορθότητα και τη σκοπιμότητα του ελέγχου, με τεχνικά μέσα (φίλτρα), του ψηφιακού περιεχομένου. Δικαιολογείται άραγε ο λεγόμενος «διαδικτυακός πανικός»; Είναι το Διαδίκτυο ένας σκοτεινός Μέλας Δρυμός για Κοκκινোসκουφίτσες, Χάνσελ, Γκρέτελ και Κοντορεβιθούληδες; Και ποια είναι η λύση; Τα φίλτρα που επιλέγει κάποιος — ποιος θα είναι άραγε αυτός; Και τι θα φιλτράρεται; Μήπως το φίλτρο είναι ένας ανώδυνος τεχνικός όρος για την παλιά καλή λογοκρισία; Μπορεί το όποιο φίλτρο να υποκαταστήσει την ουσιαστική γονική μέριμνα; Και ποιος δικαιούται να αποθηκεύει τις συναφείς πληροφορίες τού ποιος-φιλτράρει-τι; Καθ' ύλην αρμόδιοι επιστήμονες, που μελετούν σε βάθος χρόνου τα ζητήματα του Διαδικτύου και τα προβλήματα που ανακύπτουν σχετικά, δέχθηκαν να συμβάλουν με κείμενα γνώμης στον δύσκολο αυτό προβληματισμό, που θα απασχολήσει, πιθανολογούμε, την κοινωνία του σήμερα αλλά και του αύριο και του μεθαύριο.

‘Όταν το σοκάκι διεισδύει στο σαλόνι **Της Πηνελόπης Παπαηλία***

«Τι κάνεις, Γιωργάκη; Πώς πάει το διάβασμα;», ρωτάει διακριτικά μια γυναίκα τον έφηβο γιο της από το κατώφλι του δωματίου του. «Μια χαρά. Εδώ στο Ιντερνετ ψάχνω κάποιες πληροφορίες για μια εργασία», απαντάει εκείνος. Οι θεατές του τηλεοπτικού σποτ, αλλά όχι η μητέρα, βλέπουν ότι τέσσερις μοχθηροί μεσήλικοι άνδρες, αντί να «κρύβονται» πίσω από την οθόνη και τα ψευδώνυμά τους, έχουν ενσαρκωθεί και στήσει παιχνίδι στη μέση της κρεβατοκάμαρας. Δίδαγμα: «Στο Ιντερνετ δεν ξέρεις ποτέ πού είναι το παιδί σου».

Παρότι θεωρητικά «δράσεις ενημέρωσης και επαγρύπνησης» (π.χ. της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος της ΕΛ.ΑΣ., της μη κερδοσκοπικής εταιρείας Safer Internet Hellas) αποσκοπούν στην παράλληλη καλλιέργεια της ψηφιακής εγγραμματοσύνης, λειτουργούν συντριπτικά υπέρ της αποκάλυψης των κινδύνων του Διαδικτύου. Ο λόγος αυτός προϋποθέτει την ύπαρξη δύο διακριτών κόσμων, του απτού και του (ύπουλου) δυνητικού, που εκθέτει στο ανίδεο κοινό. Όταν (άλλο σποτ) ένα αγόρι περνάει με κλικ από βιντεοπαιχνίδι σε chat, μια κοπέλα με μπικίνι εμφανίζεται σαν τζίνι στο σαλόνι, ενώ ο πατέρας δίπλα διαβάζει αμέριμνα την εφημερίδα. Σε πιο ακραίο βίντεο, πτώμα επιπλέει στην πισίνα την ώρα της προπόνησης και σωριάζεται στο οικογενειακό τραπέζι, αλλά με το άνοιγμα του υπολογιστή ανασταίνεται σαν ζόμπι.

Τα αντιθετικά ζεύγη μεταφέρουν σαφές ηθικολογικό μήνυμα: ασφαλής/ανασφαλής, υγιής παιδικότητα/διστραμμένα ενήλικα «παιχνίδια» (τζόγος, πορνό), αληθινός/τεχνητός, ζωή/θάνατος (εθισμός). Υπονοείται επίσης ότι το Διαδίκτυο επιτρέπει στον έξω κόσμο (μπαρ, κακόφημες γειτονιές, «δρόμος») να διεισδύει στους τακτοποιημένους χώρους της μεσοαστικής ζωής, εξοβελίζοντας ευεργετικές δραστηριότητες (μελέτη, άθληση, πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία). Ανάλογη κινδυνολογία προϋπήρξε για το βινύλιο, τον κινηματογράφο, τα κόμικς, τα αυτοκίνητα (και, παλαιότερα, για τα μυθιστορήματα που καταβρόχθιζαν οι γυναίκες αναγνώστριες). Η στοχοποίηση νέων μορφών τεχνοκοινωνικότητας δικαιολογεί την επιτήρηση (γονεϊκή, κρατική) της σεξουαλικότητας, επικοινωνίας και έκφρασης κυριαρχούμενων υποκειμένων που επιχειρούν «δραπέτευση» από την καθημερινότητα και την κανονικότητα.

Το αφήγημα περί «ασφαλούς πλοήγησης», όπως τα επιχειρήματα υπέρ των «φίλτρων προστασίας» στην Αγγλία, προβάλλει το αναμενόμενο οικογενειακό δράμα. Ευάλωτοι πρωτάρηδες πέφτουν θύματα κάθε διαδικτυακής απάτης. Τεχνολογικά αναλφάβητοι γονείς αποδεικνύονται ανίκανοι να τους προστατεύουν.

Η παρέμβαση του πατερναλιστικού κράτους και των ιδιωτικών εταιρειών (με νομοθεσία, νέες τεχνολογίες ελέγχου) επιβάλλεται.

Συναντώντας αντιρρήσεις στις φιλελεύθερες Δημοκρατίες, η ρύθμιση του Διαδικτύου προωθείται μέσα από τον ηθικό πανικό (παιδεραστία, εθισμός, πειρατεία, εκφοβισμός). Σε μια ιστορική συγκυρία σκληρής διαμάχης γύρω από την ελευθερία στην ανταλλαγή πληροφοριών, τη συλλογή προσωπικών δεδομένων από κράτη και εταιρείες και τις πολιτικές διεκδικήσεις δικτυωμένων συλλογικοτήτων, είναι δύσκολο να πιστεύουμε ότι ο λόγος περί «ασφαλούς Διαδικτύου» αφορά πρωτίστως την «προστασία των παιδιών».

Αν προβληματίζει κάτι, δεδομένου ότι οι τεράστιες δυνατότητες για δημιουργικότητα, πειραματισμό, συμμετοχή και συνεργασία που προσφέρει το Διαδίκτυο ελάχιστα αξιοποιούνται στην παιδαγωγική διαδικασία, αφορά λιγότερο τι βρίσκει ο Γιωργάκης «συνδεδεμένος», παρά τι δεν θα βρει ποτέ.

* Η κ. Πηνελόπη Παπαηλία διδάσκει Κοινωνική Ανθρωπολογία στο Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Ιδιωτικοποίηση της λογοκρισίας

Της Λίλιαν Μητρου*

Ποιος και με ποια κριτήρια νομιμοποιείται να παρεμποδίζει τη λήψη ψηφιακού περιεχομένου; Το κράτος; Ο πάροχος; Το σχολείο; Οι γονείς; Ποιος νομιμοποιείται να εμποδίζει τεχνικά την πρόσβαση σε οτιδήποτε περιλαμβάνει τη λέξη «sex» διακινδυνεύοντας, χάριν της πληρότητας της προστασίας, το φιλτράρισμα των πληροφοριών που αναφέρονται στον κατά τι ομόηχο «Shakespeare»;

Τα εργαλεία φιλτραρίσματος που αξιολογούν, κατατάσσουν ή παρεμποδίζουν την πρόσβαση δεν είναι αξιακά ουδέτερα. Εκφράζουν τα μέτρα, τις αξίες και τις επιδιώξεις του κρίνοντος. Ο έλεγχος του ψηφιακού περιεχομένου θέτει μείζονα ζητήματα ως προς την ελευθερία του λόγου, την πρόσβαση στην πληροφορία και τη διάδοσή της. Ελευθερία, που συνιστά ακρογωνιαίο λίθο μιας δημοκρατικής κοινωνίας που βασίζεται στον πλουραλισμό και την παραγωγή νέων ιδεών. Όπως επισημαίνει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η προστασία της ελευθερίας της έκφρασης εκτείνεται και στις πληροφορίες και ιδέες που μπορεί να χαρακτηριστούν «επιθετικές, σοκαριστικές ή ενοχλητικές».

Το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ διέγνωσε αντισυνταγματικότητα στις ρυθμίσεις της Communications Decency Act (1996) που επεδίωκε την προστασία των ανηλίκων από το επιβλαβές διαδικτυακό περιεχόμενο, καθώς η ρύθμιση μπορούσε να επιδράσει ανασταλτικά στην ελευθερία του λόγου. Η ευρωπαϊκή προσέγγιση

προσανατολίζεται πρωτίστως -και ορθά- στην πληροφόρηση γονέων και εκπαιδευτικών, ώστε, στο πλαίσιο που τους αναλογεί, να αποφασίζουν σύμφωνα με τις αξίες τους για τη διαχείριση του ανεπιθύμητου/επιβλαβούς περιεχομένου και να προστατεύουν τους ανήλικους από αυτό.

Πέραν της θεμιτής, αναγκαίας ατομικής επιλογής του περιεχομένου, το φιλτράρισμα αναδεικνύεται σε παράμετρο ρύθμισης της έκφρασης και της επικοινωνίας στην ψηφιακή εποχή. Στη δημόσια σφαίρα του Διαδικτύου που, ωστόσο, επικυριαρχείται εν πολλοίς από φορείς ιδιωτικής πληροφοριακής ισχύος (π.χ. μηχανές αναζήτησης όπως η Google), η προσφορά και η χρήση εργαλείων φιλτραρίσματος από τους παρόχους ή η ένταξή τους στους φυλλομετρητές αντιπροσωπεύουν τη μετάβαση στην ιδιωτικοποίηση της λογοκρισίας. Πώς, άραγε, νομιμοποιούνται ιδιωτικοί φορείς να περιορίσουν θεμελιώδεις ελευθερίες; Το φιλτράρισμα της πληροφορίας μπορεί να οδηγήσει σε συγκέντρωση εξουσίας και δύναμης. Οι σημάνσεις και η κατηγοριοποίηση του περιεχομένου μπορεί να χρησιμοποιούνται ως εργαλείο στιγματισμού ή εξοβελισμού ανεπιθύμητων ή ανταγωνιστικών ιδεών και προσώπων.

Η χρήση τέτοιων εργαλείων προσφέρει επίσης τη δυνατότητα για έλεγχο του χρήστη υπό διττή έννοια: αφενός διαμορφώνοντας ένα περιβάλλον όπου κυβερνήσεις και πάροχοι μπορεί να λογοκρίνουν τον δημόσιο λόγο επιβλέποντας και κατευθύνοντας τη δημόσια ηθική, αφετέρου ανιχνεύοντας κι επιτηρώντας την πλοήγηση του χρήστη στο Δίκτυο. Σε μια τέτοια προοπτική, το Διαδίκτυο μπορεί να αποδειχθεί ασφαλές (για ποιους;) αλλά είναι αμφίβολο αν θα είναι πλέον ελεύθερο.

* Η κ. Λίλιαν Μήτρου είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια του Δικαίου της Πληροφορικής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

MARIA ΤΟΠΑΛΗ

Πηγή: kathimerini.gr